

Livslång vägledning är
en viktig faktor som stödjer och främjar
det livslånga lärandet.

Samordning
av vägledningen
i de nordiska
länderna,

Färöarna,
Grönland &
Åland

NVL 2017
© Nordiskt nätverk för
vuxnas lärande

www.nvl.org

ISBN 978-952-7140-31-4

Denne publikasjonen er finansiert av
Nordisk Ministerråd gjennom
NVLs strategiske midler.

Nordiskt nätverk
för Vägledning
inom NVL

Foto:
Norden.org/
Benjamin Suomela

Layout:
Marika Elina Kaarlela
/Gekkografia

/ Innehåll /

Förord	4
Inledning	5
Samordningen idag	7
Danmark	7
Finland	8
Färöarna	9
Grönland	10
Island	11
Norge	12
Sverige	13
Åland	14
Konklusioner och spirande tankar ...	13
Bilaga	18
Danmark	18
Finland	20
Färöarna	23
Grönland	25
Island	27
Norge	29
Sverige	30
Åland	31

/ Förord /

Livslång vägledning är en kontinuerlig process som gör det möjligt för medborgare i alla åldrar att identifiera sina färdigheter, kompetenser och intressen.

Det är en process som hjälper till att hantera beslut om utbildning, arbetsliv eller andra sammanhang där dessa kompetenser används. Vägledning omfattar en rad individuella och kollektiva åtgärder kring information, rådgivning, kompetensbedömning, stöd till kariärhantering, lärande eller yrkesplanering. Kort sagt är livslång vägledning en viktig faktor som stödjer och främjar det livslånga lärandet.

Nordiskt nätverk för vägledning sätter fokus på vuxnas möjligheter att utveckla sina karriärkompetenser, skapa meningsfulla övergångar på arbetsmarknaden samt mellan utbildning och arbetsliv.

Nätverket har kartlagt samordningen av vägledningen för vuxna mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorerna. Utredningen redogör för hur samordningen organiseras konkret och också för olika former av informellt samarbete mellan sektorerna. Nätverkets utredning *”Samordning av vägledningen i de nord-*

iska länderna, Färöarna, Grönland och Åland” är ett viktigt underlag för diskussion om vägledningens roll och betydelse för kompetensutvecklingen. Kartläggningen ökar kunskaperna om samordningen av vägledningen mellan utbildnings- och arbetsförvaltningen i Norden.

Nätverket bidrar till implementeringen av MR-U programmet **«Kvalitet og relevans i uddannelse og forskning»** genom att förmedla kunskaper om samordningen av vägledningen som ett viktigt led i livslångt lärande. Rapporten riktar sig till de som utvecklar vägledningstjänster och beslutar om strukturer och metoder för implementering.

Jag vill tacka alla medlemmar i Nordiskt nätverk för vägledning för deras viktiga arbete och bidrag till kvalitetsutveckling inom livslångt lärande i Norden.

Antra Carlsen, NVL:s Huvudkoordinator

/ Inledning /

I takt med att möjligheterna att utveckla sin kompetens blir mer mångfacetterade är en kvalitativt god vägledning allt viktigare för att göra rätta val och beslut.

Vägledningen stöder möjligheterna till livslångt lärande genom att erbjuda medborgarna kunskaper och färdigheter med vars hjälp de kan fatta beslut om sin personliga utveckling, utbildning och karriär. En person möter många olika former av vägledning under sin livstid men i denna kartläggning avses den vägledning som är direkt relaterad till karriär (utbildning och arbete). Samtliga nordiska länder, Färöarna, Grönland och Åland har olika organisationer för olika målgrupper. Utbildningsministerierna ansvarar för vägledning inom utbildningssektorn och arbetsministerierna för vägledning för arbetslösa och i någon mån för dem som är i arbete. För att vägledningen ska vara kvalitativt god krävs en samordning mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorn. Syftet med denna utredning är att bidra till utvecklingen av en samordnad vägledning i de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland.

I den här utredningen kartlägger Nordiskt nätverk för Vägledning inom Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) hur samarbetet mellan de olika sektorerna ser ut och försöker svara på frågorna:

- **Finns det** en samordning mellan vägledningen inom utbildningssektorn och inom arbetsmarknadssektorn?
- **Har de** centrala ministerierna gett anvisningar om samarbetet?
- **Hur ser** samordningen ut konkret? Med andra ord, vilka vägledningsuppgifter förutsätter samarbete mellan aktörerna, hur har samarbetet byggts upp och hur ser det ut i vägledningen av vuxna?
- **Har behovet** av samarbete definierats tillräckligt tydligt och konkret?
- **Vilka former** av informellt samarbete finns det?

/ Definition av begreppet samordning /

European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN) hänvisar i sin rapport "ELGPN Tools No. 1. Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit" till resolutionen "Bättre integrering av livslång vägledning i strategierna för livslångt lärande" (15030/08, EDUC 257 SOC 653) som Europeiska Unionens råd antog den 31 oktober 2008. I resolutionen uppmanar rådet medlemsstaterna som prioritering 4 att uppmuntra till samordning och samarbete mellan olika aktörer

på nationell, regional och lokal nivå. På engelska lyder prioritering 4 enligt följande: *"Encourage coordination and cooperation among the various national, regional and local stakeholders."* Vidare har ELGPN i sina rapporter om det arbete som utförts under åren 2009-2010 och 2011-2012 behandlat samarbets- och samordningsmekanismer (Work Package 3) och föreslår ett forum eller en liknande mekanism som kan verka på en eller flera av tre nivåer:

Kommunikation

Detta kan omfatta bland annat utbyte av information och undersökning av möjligheterna till samarbete och samordning.

Samarbete

mellan partners inom befintliga strukturer. Detta kan vara av främst informell art och baseras på samarbetsavtal där de enskilda parterna behåller sina beslutsfattande befogenheter.

Samordning

Detta kräver sannolikt en samordningsstruktur med operativa befogenheter och finansiering (och eventuellt ett kontrakt eller en fullmakt).

På den första nivån (kommunikation), kan mekanismen anta formen av en arbetsgrupp eller ett nätverk eller en tankesmedja; på den tredje nivån krävs sannolikt en mera formell och hållbar struktur.

/ Samordningen idag /

I detta kapitel beskrivs kortfattat samordningen av vägledningen i de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland utgående från frågorna som ställdes i inledningen. En längre beskrivning av samordningen inklusive länkar till referenser finns i bilagan.

DANMARK

I Danmark finns ingen formell samordning mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorerna. Vägledningslagen innehåller en punkt som säger att Undervisningsministeriet ska samordna vägledningen. Undervisningsministeriet har således det yttersta ansvaret för samordningen, men i praktiken finns inga konkreta aktiviteter.

Även på arbetsmarknadssidan är det lagstadgat att vägledningen ska samordnas. Ansvaret för att samordna studie- och yrkesvägledningen ligger på de regionala arbetsmarknadsråden, men precis som när det gäller Undervisningsministeriet finns inte heller här några konkreta aktiviteter.

Fram till 2007 fanns det ett välfungerande regionalt samordningssystem som omfattade både unga och vuxna, utbildning och sysselsättning samt regionala vägledningsnämnder (Vejledningsfaglige udvalg, VFU), samordnat av Arbetsmark-

nadsråden. Fram till 2004 fanns även ett nationellt samordningssystem under Rådet för utbildnings- och yrkesvägledning (Rådet for uddannelses- og erhvervsvejledning, RUE).

Inom den grundläggande vuxenutbildningen har Vuxen- och vidareutbildningscentren (Voksen- og efteruddannelsescentrene, VEU) samordningsansvar för yrkesskolor och skolor som erbjuder grundläggande allmän utbildning (VUC-er), i viss mån även när det gäller jobbcenter, A-kassor och andra relevanta samarbetspartners. Hur stor del av samordningen som omfattar vägledning har dock fram tills nu varit oklart.

FINLAND

I Finland har strategiska riktlinjer för livslång vägledning utarbetats på initiativ av Undervisnings- och kulturministeriet samt Arbets- och näringsministeriet. Målet är att vägledningen ska vara en koordinerad helhet och ett nationellt mångsektoriellt forum har tillsatts för att föra utvecklingsarbetet vidare. Dessutom har regionala samarbetsgrupper för livslång vägledning tillsatts (s.k. LIV-grupper eller ELO-ryhmät på finska). Samarbetsgruppernas sammansättning varierar och medlemmarna representerar till exempel utbildningsanordnarna på alla stadier, arbets- och näringsförvaltningen, ungdomsverkstäderna och arbetslivets intresseorganisationer. Grupperna har i uppgift att koordinera och utveckla de regionala vägledningstjänsterna och har kommit olika långt i sitt arbete mot en formell samordning. I samordningen ingår också nationella satsningar på att bygga upp en-luckas-mottagningar (Navigatorer) med tjänster speciellt riktade till marginaliseringshotade ungdomar och unga vuxna. Drygt 30 Navigatorer har inlett verksamhet runt om i landet och till tjänsterna hör individuell rådgivning och vägledning, stöd för utveckling av karriärkompetenser, sociala färdigheter och karriärplanering. I ungdomslagen (2006/72)

stadgas om uppsökande ungdomsarbete. Enligt lagen hör det uppsökande ungdomsarbetet till kommunens uppgifter. I lagen föreskrivs också om utlämnande av uppgifter för det uppsökande ungdomsarbetet och om behandlingen av de uppgifter som lämnats ut.

Arbetet mot en formell samordning av vägledningen i Finland har med andra ord inletts men mycket återstår ännu att göra.

Därtill finns det ett samarbete mellan vägledare inom utbildning och arbetsförvaltning av mera informell karaktär som oftast baserar sig på personliga kontakter. Samarbetet kan till exempel innebära att utbyta information och att hänvisa en kund

till samarbetspartners tjänster. Statens revisionsverk har granskat studiehandledningen och vägledningen i Finland och gjort rekommendationer för hur samarbetet mot en samordnad formell vägledning bör utvecklas. Där poängteras bland annat behovet av samarbetsavtal om arbetsfördelning. Ministerierna bör också gemensamt komma överens om metoder för att göra vägledningen mer enhetlig och systematiserad.

*Ett nationellt
mångsektoriellt
forum har tillsatts
för att föra
utvecklingsarbetet
vidare.*

Syftet är att kartlägga det utbud och de tjänster som finns inom vuxenutbildningen, bland annat vägledning riktad till vuxna.

FÄRÖARNA

Någon central samordning av vägledning är ännu inte utvecklad på Färöarna, men det pågår ett växande informellt samarbete mellan olika utbildningsnivåer och sektorer. Vägledningsföreningar och nätverk på grundskole- och gymnasienivå utgör ett slags ramverk för vägledningen, även om detta ännu inte är offentligt erkänt. Vägledningen på universitetsnivå är tätt knuten till vägledningsinstanser. Det internationella kontoret anordnar regelbundet utbildningsmässor och på så sätt skapas och underhålls nätverk och informell samordning av några av vägledningens uppgifter. Samma sak kan sägas om konferenser, vägledningsdagar osv. som olika nätverk och grupper inom vägledning regelbundet planerar och genomför. Vägledarutbildningen, som skapades 2013, har synliggjort vägledningens betydelse och skapat en bättre grund för gemensam förståelse och för möjligheter till samordning. Vidare har man i några kommuner inrättat center för disstansstudier, där nyutexaminerade vägledare aktivt deltar i uppbyggnaden av vägledning i ett livslångt perspektiv riktad mot vuxenstuderande. Det finns dock ännu ingen mer omfattande och

målinriktad insats från offentlig sida som syftar till att samordna vägledningen på Färöarna.

Det senaste steget i rätt riktning när det gäller samordning är att ett samarbete etablerats mellan Utbildningsministeriet, Socialministeriet och Ministeriet för arbetsmarknadsfrågor genom att en arbetsgrupp bildats med representanter för alla tre ministerierna. Syftet är att kartlägga det utbud och de tjänster som finns inom vuxenutbildningen, bland annat vägledning riktad till vuxna. Detta arbete påbörjades efter att det i den nuvarande regeringens grundlag från september 2015 formulerades en etableringsplan för vuxenutbildningen på Färöarna. Vägledning, validering, utbildning och vidareutbildning står nämnt som nödvändiga beståndsdelar i ett sådant system. Därtill finns ett önskemål om att stärka vägledningen i grundskolan samt om samarbete mellan olika utbildningsnivåer och sektorer.

GRÖNLAND

I Grönland finns ingen formell samordning mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorerna men i praktiken samarbetar Arbets-, väglednings- och vidareutbildningscentren med yrkesskolorna, både på lokal och nationell nivå. Därutöver sker en formell samordning som styrs av två lagar, varav den ena rör vägledningen inom allmän och yrkesinriktad utbildning och den andra Arbets-, väglednings- och vidareutbildningscentren.

Övannämnda två lagar betyder i praktiken att alla elever som lämnar grundskolan ska ha upprättat en handlingsplan för sin framtida utbildning. Vägledarna i grundskolan har därmed

ansvaret för att ge vägledning i samband med övergångar till fortsatt utbildning, studieuppehåll, utlandsvistelse etc. Handlingsplanerna registreras i en rikstäckande databas, som alla Arbets-, väglednings- och vidareutbildningscentren samt övriga utbildningsinstitutioner har tillgång till.

Arbets-, väglednings och vidareutbildningscentren ansvarar därefter för uppsökande, individuell, kollektiv och yrkesinriktad vägledning. Övriga utbildningsinstitutioner ansvarar för att ge vägledning under studietiden samt i övergången från studier till yrkesliv.

ISLAND

Det finns inte någon formell samordning av karriärvägledning i Island, exempelvis mellan utbildningssektorn och arbetsmarknadens tjänster för ungdomar och vuxna.

Centrum för allmän och yrkesinriktad utbildning (Education and Training Service Centre, ETSC) erbjuder på uppdrag av Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur karriärvägledning till personer som inte slutfört sina gymnasiestudier. Detta sker genom avtal med regionala center för livslångt lärande (Lifelong Learning Centers, LLL). Arbetsmarknadsstyrelsen erbjuder lagstadgad karriärvägledning på uppdrag av Socialdepartementet. Efter krisen 2009 inleddes ett formellt samarbete mellan Arbetsmarknadsdepartementet, ETSC och

LLL-centren. Vuxna har även tillgång till vägledning i gymnasieskolor, på universitet och socialförvaltningens kontor i Reykjavik. Samordnande åtgärder finns men dessa är oftast projektbaserade och reaktiva.

I syfte att se över policyutvecklingen av karriärvägledning utsåg Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur år 2014 en kommitté, där representanter för Socialministeriet, Ministeriet för industri och innovation samt Karriärvägledarnas förening ingick. Kommittén lade 2015 fram en rapport med synpunkter och rekommendationer gällande utveckling av samordningen. Rapporten är fortfarande under granskning.

NORGE

I Norge finns sedan 2004 en modell med fylkesvisa/länsvisa partnerskap för karriärvägledning. Sådana partnerskap består som minst av kommunerna inom fylket och NAV (Norges arbetsförmedling, försäkringskassa och socialkontor) men kan också ha andra deltagare som exempelvis arbetsmarknadens parter, universitet och högskolor med flera.

Partnerskapen erhåller årligen ett statligt grundbidrag från Utbildningsdepartementet. Förutsättningen för att få bidraget är att det finns ett skriftligt samarbetsavtal om karriärvägledning. Den nationella enheten för karriärvägledning inom Kompetanse Norge har fått i uppdrag av departementet att förvalta bidraget. Enheten utvecklar och samordnar karriärvägledningen i Norge och målet är att öka tillgången till karriärvägledning för medborgarna, stärka kvaliteten på vägledningen och bidra till en likvärdig tillgång för unga och vuxna i alla faser av livet.

Partnerskapen når ut till medborgarna genom karriärcenter, som bland annat ska erbjuda karriärvägledning till alla vuxna över 19 år och bidra till att höja kvaliteten i vägledningen i skolan och inom NAV samt stärka samarbetet mellan olika sektorer.

De årliga riktlinjerna från Arbets- och socialstyrelsen uppmuntrar till samarbete mellan fylkenas NAV-kontor och

”

*Partnerskapen
erhåller årligen
ett statligt
grundbidrag
från Utbildnings-
departementet.*

kommunerna, bland annat om karriärvägledningstjänster riktade till användarna samt kompetensutveckling för anställda i skolor och inom NAV. För samtliga norska fylken finns avtal som reglerar samarbetet mellan Arbets- och socialförvaltningen och kommunerna när det gäller utbildning, validering och andra tjänster utanför karriärvägledningsområdet som rör arbetssökande med behov av hjälp från båda instanserna. Avsikten med samarbetsavtalen är att uppnå gemensamma mål med hjälp av parternas samlade resurser, med andra ord att genom ”samverkan” skapa en grund för praktiskt samarbete mellan NAV-kontor, karriärcenter eller skolor om tjänster och åtgärder för enskilda användare. I fylkena koordineras samarbetet av kontaktpersoner och arbetsgrupper med yrkeskunniga från båda sektorerna.

SVERIGE

Det finns ingen formell samordning eller nationell strategi för samverkan mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorn. Landets kommuner har ett omfattande ansvar för att vägledning ska finnas tillgänglig för kommuninvånarna. Skolverkets allmänna råd för arbete med studie- och yrkesvägledning betonar vikten av samverkan med

Arbetsförmedlingen oavsett skolform. Det finns många exempel på samverkan mellan olika utbildningsformer och Arbetsförmedlingen på lokal och regional nivå. Graden av hur formaliserad den samverkan som sker är varierar.

Projektet som heter Vägledning på Åland kommer att pågå under 2017-2018.

ÅLAND

Det finns ingen formaliserad samordning mellan vägledningsaktörer på Åland. För att få vägledning i dagsläget ska man vara inskriven antingen som studerande i en utbildning eller inskriven som arbetssökande på Arbetsmarknadsmyndigheten. Det innebär att personer utanför skolan, personer som är i arbete, personer som planerar att byta yrke och personer som söker studieplats inte har tillgång till vägledning.

Ett samarbete inleddes 2014 mellan ansvarig myndighet för vuxenutbildning och validering och Arbetsmarknadsmyndigheten i form av ett avtal om köp av vägledningstjänster. Samarbetet innebär

att Arbetsmarknadsmyndigheten köper tjänster av den ansvariga myndigheten för vuxenutbildning för sina kunder som är i behov av studievägledning.

Ett ESF-projekt ska genomföras i syfte att skapa ett system som möjliggör likvärdig tillgång till en fungerande vägledning som inte är kopplad till ålder, utbildnings- eller arbetsplats eller övrig livssituation. En av projektets målsättningar är att samordna och utveckla samarbete mellan befintliga aktörer som arbetar med vägledning. Projektet som heter Vägledning på Åland kommer att pågå under 2017-2018.

/ Konklusioner & spirande tankar /

Kartläggningen visar att alla nordiska länder, Färöarna, Grönland och Åland betonat betydelsen av att medborgarna får en sammanhållen neutral vägledning inför och under sin utbildning, vid övergångarna mellan utbildningar, vid övergången från utbildning till arbetslivet eller från arbetslivet till utbildning, i arbetslivet och vid karriärbyte. Samtliga samordnar vägledningen i någon form men har valt olika vägar.

- **I Danmark** ingår skrivelser om samordning i lagstiftningen men samordningen är inte genomförd.
- **I Finland** har strategiska riktlinjer för livslång vägledning givits ut. Där ingår också samordningen och arbetet har inletts men är inte ännu klart.
- **I Island** har samordningen av vägledningen inte ännu formaliserats men år 2015 utarbetade en kommitté bestående av representanter för olika ministerier och föreningen för studie- och yrkesvägledare en rapport med visioner och rekommendationer för hur samordningen skulle kunna utvecklas. Det fortsatta arbetet har ännu inte inletts.
- **I Norge** har man satsat på länsvisa partnerskap för karriärvägledning, som också får finansiering från Kunnskapsdepartementet. För att få finansiering ska parterna ha ett skriftligt samarbetsavtal. I Norge finns också den nationella enheten för karriärvägledning inom Kompetanse Norge, som utvecklar och samordnar karriärvägledningsfältet i landet.
- **I Sverige** finns ingen formaliserad samordning, men olika myndigheter rekommenderar samverkan och många exempel på samverkan förekommer. Arbetsmarknadsdepartementet tillsatte 2016 en utredning för att ge förslag på hur vägledningen kan stärkas och samspela med annan vägledning.

- **På Färöarna** har en arbetsgrupp med representanter för Undervisnings-, Social- och Arbetsmarknadsministerierna tillsatts.
- **I Grönland** ingår stadganden om en formell samordning i lagen om utbildnings- och yrkesvägledning och i lagen om job-, vejledning- og opkvalificeringscentre. I lagarna definieras ansvarsfördelningen under utbildningstiden och i övergången till arbetslivet. Eleverna ska bland annat ha en handlingsplan för sin framtida utbildning. Planerna registreras i en rikstäckande databas som Job-, vejlednings- og opkvalificeringscentre (Arbets-, väglednings- och vidareutbildningscenter) har tillgång till, vilket gagnar livslång vägledning. Centren ska också ha mångsektoriella samarbetsorgan.
- **På Åland** har arbetet mot en samordnad vägledning inletts inom ett nytt projekt.
- **I samtliga länder**, Färöarna, Grönland och Åland finns också många exempel på informell samordning som oftast bygger på personliga kontakter.

”

Samtidigt har risken för drop-outs både inom utbildning och arbetsliv ökat.

Vägledningsnätverket betonar betydelsen av en samordnad vägledning och anser att utgångspunkten för samordningen bör vara medborgarnas behov av vägledning i ett livslångt perspektiv. Medborgarna har rätt till neutral, kvalitativt god vägledning. Förändringar på arbetsmarknaden sker i allt snabbare takt och individer kan ha flera yrken under sin arbetskarriär, vilket ställer allt högre krav på de personliga karriärkompetenserna. Samtidigt har risken för drop-outs både inom utbildning och arbetsliv ökat. En samordnad vägledning främjar medborgarnas möjligheter att utveckla sina karriärkompetenser samtidigt som den stöder dem som befinner sig i ett övergångsskede. Speciellt övergångsskedena kräver gemensamma insatser och att vägledarna tar gemensamt ansvar för att ge vägledning av hög kvalitet.

Vägledning ges inom många institutioner och sektorer. En stor del av vägledarna har en vägledarutbildning, men det finns också många som jobbar med

vägledning som har en helt annan utbildningsbakgrund. Detta innebär att synen på vägledning är varierande. En samordning bryter ner fördomar och skapar förståelse för varandras system och arbetsmetoder, samtidigt som vägledarna får en gemensam uppfattning om vad vägledning är och vad den inte är. Genom samordningen ges möjlighet att skapa klara spelregler som höjer vägledningstjänsternas kvalitet, att skapa samarbetsområden och att se vägledningen som en helhet oberoende av var den ges.

Samordningen gynnar också vägledarna på många olika sätt. De kan tillsammans bredda sin professionella kompetens både genom att känna till varandras arbetsfält och genom gemensamma utbildningar. De ges möjligheter att tillsammans bredda synen på vägledningen och inte enbart se till sitt eget område. Vägledningsresurserna kan användas optimalt i och med att det är lättare att hänvisa kunderna vidare till varandra. Samtidigt minskar risken för felaktiga hänvisningar.

För en strukturerad samordning av vägledningen behövs en nationell strategi, regelverk och/eller lagstiftning om livslång vägledning. Detta för att vägledningen ska vara likvärdig för alla medborgare och i alla regioner. Också ELGPN betonar vikten av strategier för samarbete och samordning av

livslång vägledning mellan sektorer i sitt stödmaterial (Guidelines for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance: A Reference Framework for the EU and for the Commission, Tool no. 6, ELGPN 2015). Här framhålls betydelsen av att utveckla system för samarbete och samordning som inkluderar alla relevanta aktörer.

Sådana strategier stöder den livslånga aspekten i vägledningen. Brister i samordningen bidrar till att människor upplever att det saknas helhet och kontinuitet i vägledningstjänsterna, både inom och mellan utbildnings- och arbetsmarknadssektorerna. Som god praxis beskrivs system som utgår från medborgarnas behov och rätt till livslång vägledning.

De ges möjligheter att tillsammans bredda synen på vägledningen och inte enbart se till sitt eget område.

Eventuellt behövs också ett nationellt forum för att styra samordningen. ELGPN framför nyckelbudskap som det är skäl att beakta då ett forum skapas och verksamheten bör:

- **få en tydlig** koppling till strategier för livslångt lärande, sysselsättning och social integration samt tydliggöra att livslång vägledning är till allmänhetens bästa i relation till dessa strategier.
- **skapa** gemensamma definitioner och gemensam terminologi.
- **vara selektiv** när man bestämmer vilka som ska bjudas in att delta.
- **ha tydligt** definierade mål, arbetsuppgifter och roller.
- **ha tydligt** ledarskap, starka företrädare och ett starkt engagemang från nyckelparterna.
- **skapa** ett tydligt definierat förhållande till staten (inklusive, där det är lämpligt, region- och kommunstyrelse).
- **befrämja** utveckling, men hålla fast vid den centrala uppgiften.
- **vara medveten** om riskerna för rollkonflikt.
- **sträva efter** att utgå från den enskilda medborgaren i arbetet, medveten om samhällsfördelarna med att göra det.

Men enligt ELGPN innebär ett forum också utmaningar. Ska forumet organiseras av staten, eventuellt genom lagstiftning ("*top-down*") eller på initiativ från icke-statliga organisationer, som sedan kan etablera lämpliga kontakter till staten ("*bottom-up*")? Det kan vara en fördel att ta med delar från båda processerna. Vidare konstateras att det i länder där regionala/lokala myndigheter har betydande befogenheter gällande utbildning och/eller sysselsättning är viktigt med *samarbete och samordning på regional/lokal nivå*. Detta kan vara minst lika viktigt som på nationell nivå, ingen av dessa samarbets- och samordningsnivåer blir effektfulla utan varandra. Man ska inte heller glömma bort möjligheterna som informations- och kommunikationsteknologin (ICT) ger. De som ger vägledning inom olika sektorer kan till exempel utveckla en gemensam internetportal. Då delar man på kostnaderna och brukaren sätts i centrum när tjänsten utformas, varför den sannolikt kommer att attrahera fler brukare till ömsesidig nytta för alla parter.

Nordiskt nätverk för Vägledning inom NVL kommer även i fortsättningen att följa med hur samordningen av vägledningen utvecklas i de nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland och sprida information om goda modeller inom Norden.

**Nordiskt nätverk
för Vägledning
inom NVL**

**Pirkko Sartoneva,
koordinator
för nätverket,
Finland**

MEDLEMMAR

**Danmark:
Mette Werner
Rasmussen**

**Finland:
Carola
Bryggman**

**Färöarna:
Hanna Jensen,
Óli Wolles**

**Grönland:
Beth Krogh**

**Island:
Arnheiður
Gígja Guð-
mundsdóttir**

**Sverige:
Jan Lindblom**

**Åland:
Bodil Regårdh**

**Texten gällande
Norge:
Camilla Alfsen,
Kompetanse
Norge**

/ DANMARK /

Den vägledning som riktar sig till unga genomgick en reform år 2004. Den organiserades i 46 (nu 56) center för studievägledning av unga (Ungdommens Uddannelsesvejledning, UU-centre), som ansvarar för studievägledningen för ungdomar, samt i 7 studievalscenter som ska erbjuda vägledning inför val av högre utbildning. I och med vägledningsreformen skapades även en vägledningsportal, www.ug.dk. Samtidigt upprättades en gemensam vägledarutbildning.

Syftet var att vägledningsreformen på ungdomsområdet skulle följas av en genomgripande vägledningsreform på vuxenområdet, men detta skedde aldrig. För vuxna finns i Danmark följande vägledningssystem och möjligheter:

Studieval, 7 regionala vägledningscenter, där målgruppen främst är unga som står inför val av högre utbildning, vägleder även vuxna som står i begrepp att göra val om vidareutbildning.

www.ug.dk/studievalg

Därutöver upprättades den 1 januari 2011 en e-vägledningstjänst, där både unga och vuxna kan chatta, ringa och maila. Digitala informations- och grupp vägledningmöten har också skapats.

www.ug.dk/evejledning

Vuxen- och vidareutbildningscenter (Voksen- og efteruddannelsescentre, VEU-centre), som upprättades 2010, vänder sig till företag och fokuserar på personalens behov av vidareutbildning, i första hand

på grundläggande nivå samt kortare utbildningar. Det finns 13 VEU-center i landet.

www.veu-center.dk

På jobbcentren erbjuds vägledning för vuxna, i första hand till arbetslösa men centren är även delvis skyldiga att ge vägledning till personer som själva vänder sig dit. Det finns 91 jobbcenter runt om i landet, vilket i stort sett motsvarar 1 jobbcenter per kommun.

Den lagsstadgade vägledningen i Danmark ligger under Undervisnings- och utbildningsministeriet (Undervisnings- og Uddannelsesministeriet). Lagen om vägledning www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=182102 omfattar studievägledning i grund- och gymnasieskolan samt inför val av högre studier. Det förekommer vägledning i många andra sammanhang, exempelvis inom sysselsättningssektorn, men denna vägledning är inte reglerad i lag.

Samordning av vägledningen

Idag finns ingen formaliserad samordning av vägledning i Danmark som omfattar både unga och vuxna och som täcker både utbildning och arbetsmarknad/sysselsättning.

I vägledningslagen, som primärt omfattar ungdomars studievägledning och studieval, behandlas samarbetet mellan dessa två vägledningssystem och utbildningsinstitutionerna, men det handlar inte om samordning utan enbart samarbete. Sam-

arbetet är begränsat till att handla om "samarbete för att minska riskerna för avhopp". Utöver detta innehåller vägledningslagen ett avsnitt som beskriver Undervisningsministeriets roll som nationellt center för studie- och yrkesvägledning (Landscenter for uddannelses- og erhvervsvejledning, LUE) som bland annat ska svara för samordning av vägledningen. LUE har således det yttersta ansvaret för att samordna, men i praktiken finns inga faktiska aktiviteter.

Även på sysselsättningsidan är samordning av vägledningen lagstadgad. De regionala arbetsmarknadsråden ska ansvara för att samordna studie- och yrkesvägledningen men på samma sätt som när det gäller Utbildningsministeriet finns inte heller här några faktiska aktiviteter.

Fram till 2003 fanns i Danmark ett nationellt samordningsorgan, Rådet för studie- och yrkesvägledning (Rådet for Uddannelses- og erhvervsvejledning, RUE). I anknytning till detta fanns fram till 2007 regionala vägledningsnämnder (Vejledningsfaglige udvalg, VFU), som lydde under Arbetsmarknadsråden. De 13 regionala VFU-nämnderna var uppdelade i lokala VFU-enheter där alla vägledande instanser fanns representerade. På lokal nivå valdes representanterna bland de lokala vägledarna. I och med att VFU-enheterna skapades hamnade fokus också på näringsliv och sysselsättning och inte enbart på utbildning.

RUE var från början placerat under Ministeriet för sysselsättning och utbildning (Arbejds- og Undervisningsministeriet) men ligger numera enbart under Undervisningsministeriet (i takt med att vägledningen nedprioriterades inom sysselsättningssektorn). Under varje regional VFU-enhet fanns en rad brett sammansatta nämnder: Ungdomsnämnden, Vuxennämnden, Övergångsnämnden och en Ak-

tivitetsnämnd, som planerade olika arrangemang, konferenser, kvällsmöten om aktuella ämnen, kurser, företagsbesök med mera.

Efter att VFU-verksamheten lades ned i slutet av 2006 har det inte skapats några liknande samordningsorgan förutom de naturliga samarbeten som existerar och där ett samarbete krävs. En ursprunglig tanke var att ett nytt samordningssystem skulle föreslås i samband med reformen inom vuxenvägledningen 2005 men detta skedde aldrig.

Inom den grundläggande utbildningen för vuxna (alltså inte vidareutbildningen) har VEU-centren ett visst samordningsansvar, främst gentemot yrkesskolor och skolor som erbjuder grundläggande allmän utbildning (VUC), men även delvis gentemot jobbcenter, A-kassor och andra relevanta samarbetspartner. Tills vidare är det dock begränsat

hur mycket denna samordning omfattar faktisk vägledning men man strävar efter att få en allt bättre överblick över området och att skapa tvärgående aktiviteter.

De flesta VEU-centren anordnar en rad temamöten, kvällsmöten, diskussionsforum och liknande, där vägledare från många olika sektorer deltar, såsom jobbcenter, A-kassor, språkcenter, kriminalvården, utbildningsinstitutioner, vägledningsorganisationer med flera. Dessa sammankomster är det närmaste man kan komma i dagens Danmark när det gäller breda tvärgående nätverk som inte enbart är konkret samarbetsrelaterade men som kan ses som ett försök att skapa en gemensam referensram för vägledning och kunskaper om utbildning, karriär och vägledning. Under dessa möten framkommer det ofta starka önskemål om att VEU-centret i ännu högre grad ska skapa ramverk för och koordinera verkliga tvärgående nätverk.

*Även på
sysselsättnings-
sidan är
samordning av
vägledningen
lagstadgad.*

/ FINLAND /

I Finland ges vägledningsservice inom utbildnings-, studie- och karriärvägledning i huvudsak av utbildningsorganisationer samt av arbets- och näringsbyråer. Vägledning ges också av andra myndigheter, ungdomsverkstäder, organisationer med mera.

En viktig kanal för vägledning till fortsatt utbildning är den nationella e-tjänsten Studieinfo.fi som upprätthålls av Utbildningsstyrelsen. I Studieinfo.fi finns utbildningsanordnarnas tjänster och den används bland annat av sökande till utbildning, studerande, läroanstalter, företag och den offentliga förvaltningen.

I utbildningsorganisationerna ges vägledningen inom de egna utbildningsområdena och ska bidra till att målen för studierna uppfylls. I grundskolan och i gymnasiet ingår studiehandledning som ett läroämne och i läroplanerna ingår en handledningsplan för hur handledningen ska genomföras. Inom yrkesutbildningen ges handledning bland annat med tanke på övergången till arbetslivet eller till fortsatt utbildning. För närvarande pågår en yrkesutbildningsreform som också innebär förändringar i vägledningen. Eleverna ska ges beredskap att planera sin framtid vad gäller utbildning och arbetskarriär. I till exempel OECD:s utvärdering har det finländska vägledningssystemet fått beröm för att en stor del av vägledningen är integrerad i undervisningen och ges i läroanstalterna. Utbildningsorganisationer som genomför vägledad utbildning erbjuder också ut-

bildningsrådgivning och karriärvägledning. Vid högskolorna finns studierådgivning samt karriär- och arbetslivsvägledning som ofta förverkligas genom regionalt samarbete.

Vuxna kan avlägga en yrkesinriktad examen som fristående examen eller som läroavtalsutbildning ([lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning 631/1998](#)). Fristående examina är arbetslivsexamina och varje examinand har rätt till personlig tillämpning vid avläggandet av examen. Utbildningsanordnaren ansvarar för att väglednings- och andra stödtjänster är kundinriktade. Läroavtalsbyråerna har likaså en central roll i vägledning och rådgivning som berör läroavtalsutbildningar. Inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen har användningen av individuella studieplaner således ökat behoven av vägledning. Kvaliteten och resurserna för vägledning varierar dock mellan utbildningsorganisationerna.

Det uppsökande ungdomsarbetet är en viktig del i vägledningsarbetet. Det är fråga om ett specialungdomsarbete med uppgift att hjälpa unga under 29 år som står utanför utbildning eller arbetsmarknaden eller som behöver stöd för att nå de tjänster de behöver. Det uppsökande ungdomsarbetet erbjuder de unga personligt stöd och handledning, och det grundar sig på frivillighet. Om uppsökande ungdomsarbete föreskrivs i [ungdomslagen \(1285/2916\)](#). Enligt

lagen hör det uppsökande ungdomsarbetet, såsom ungdomsarbetet i övrigt, till kommunens uppgifter och antalet unga som nåtts via uppsökande ungdomsarbete har årligen ökat.

Arbets- och näringsförvaltningens informations-, rådgivnings- och vägledningstjänster styrs av *lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice (916/2012)*. Tjänsterna ges vid arbets- och näringsbyråerna (förkortat TE-byråerna), arbets- och näringsförvaltningens kundservicecenter och närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna). Till servicen hör information och rådgivning om lediga arbeten, tillgången till arbetskraft, utbildningsmöjligheter och kompetensutveckling, företagsverksamhet samt service, stöd och ersättningar. TE-byråerna ska antingen själva eller som köptjänst göra kompetenskartläggningar och bedöma arbetsförmågan och förutsättningarna för företagsverksamhet. Vidare kan arbets- och näringsmyndigheterna stödja enskilda kunder i yrkesvalet, den yrkesmässiga utvecklingen, placeringen i arbetslivet och det livslånga lärandet genom att erbjuda yrkesvals- och karriärvägledning. Tjänsterna produceras vid sidan av personlig vägledning face-to-face också som elektronisk nät-, telefon- och distansservice.

Samordning av vägledningen

I Finland har strategiska riktlinjer för vägledningen utarbetats och ett av målen är att vägledningen ska vara en koordinerad helhet. Utgående från målsättningen har Undervisnings- och kulturministeriet samt Arbets- och näringsministeriet tillsatt ett nationellt mångsektoriellt forum som leder det fortsatta utvecklingsarbetet. Genom detta forum har dialogen och samarbetet mellan beslutsfattarna

”

Arbetet kräver gemensamt fastställda mål och konkreta handlingsätt men är ännu på många håll i inledningsfasen.

ökat. Vidare har regionala samarbetsgrupper för livslång vägledning (LIV-grupper eller ELO-ryhmät på finska) tillsatts. De mångsektoriella grupperna har i uppgift att koordinera och utveckla vägledningsservicen som erbjuds till kunderna. Arbetet kräver gemensamt fastställda mål och konkreta handlingsätt men är ännu på många håll i inledningsfasen. En av LIV-grupperna som har strukturerat samarbetet mera formellt är Lapin ELO-ryhmä i Lappland. Där har 34 organisationer bildat ett nätverk och slutit ett avtal om kompanjonskap under benämningen Lapplands informations-, rådgivnings- och vägledningstjänster (IRV-tjänster). I nätverket ingår utbildningsenheterna på andra stadiet, yrkeshögskolan, universitetet, folkhögskolor och medborgarinstitut, Lapplands TE-tjänster (arbets- och näringstjänster) och arbetslivets intresseorganisationer. Utgående från fastställda mål gör nätverket årligen en verksamhetsplan och beslutar om ansvarsfördelningen av uppgifterna. I och med avtalet om kompanjonskap har organisationerna förbundit sig att delta i verksamheten. Vidare ska organisationerna utse en kontaktperson, som ansvarar för informationsutbytet och för att de överenskomna utvecklingsåtgärderna genomförs i den egna

organisationen. Lapplands IRV-tjänster har också skapat webbsidor där Lapplands hela utbud av vägledningstjänster finns samlat.

Vidare är marginaliseringshotade ungdomar och unga vuxna i fokus och nationella satsningar görs på att bygga upp en-luckas-mottagningar (Navigatorer) där unga kan få vägledning enligt sina behov. I mottagningarna finns personal från arbets- och näringsbyråerna, utbildningsanordnarna, folkpensionsanstalten, sociala myndigheter med mera. Målet är att Navigatorn ska vara ett stöd för de unga tills de hittar en mera långsiktig lösning antingen via samarbetsnätverkets tjänster eller att de unga inleder en utbildning eller får ett arbete. Det nationella forumet för vägledningen är styrgrupp för projektet Navigator. Verksamheten inleddes år 2015 och har inte ännu utvärderats.

Åtgärder för en samordning har således vidtagits men vägen är ännu lång innan vägledningen är formellt strukturerad. Visserligen förekommer samarbete mellan vägledare inom utbildning och arbetsförvaltning men samarbetet baserar sig ofta på personliga kontakter och är av informell karaktär. Parterna har sällan gjort samarbetsavtal om arbetsfördelningen sinsemellan. I regionerna har man börjat bygga upp olika samarbetsmodeller men de varierar i hög grad och gör att vägledningen inte är likvärdig för alla. Det finns därför behov av ett systematiserat samarbete. Statens revisionsverk har granskat samarbetet inom studiehandledning och karriärvägledning i Finland ([Revisionsverkets revisionsberättelse 5/2015](#)) och gjort rekommendationer för hur samarbetet mellan Undervisnings- och kulturministeriet och Arbets- och näringsministeriet bör gå vidare. Där sägs bland annat följande:

- Vid utveckling av vägledningstjänster bör ministerierna granska alla vägledningsåtgärder och -alternativ eftersom de kan stödja varandra men också vara alternativ till varandra.
- Ministeriernas beredningsarbete och resurser av sakkunniga bör samlas i ett nätverk eller en sakkunnigpool. Utgående från överenskommelser mellan ministerierna kunde man gå in för gemensam beredning och användning av resurser. Denna beredning kunde gälla studiehandledning i grundskolan och på andra stadiet, ungdomsväsendets rådgivnings- och vägledningstjänster och arbetsförvaltningens vägledningstjänster. Detta skulle sedan ge riktlinjer för det regionala samarbetet.
- En riksomfattande utvärdering av vägledningsområdet bör göras för att skapa en helhetsbild av vilka vägledningstjänster som finns inom olika sektorer.
- Ministerierna bör gemensamt komma överens om metoder för att förenhetliga det brokiga lokala vägledningsarbetet genom att samtidigt dra nytta av erfarenheterna av god praxis. Detta förutsätter att man skapar en databank för att systematiskt utvärdera goda och dåliga sidor av de modeller som skapats på olika sätt, till exempel genom utvecklingsprojekt.

/ FÄRÖARNA /

För grundskolan (Färöarna har obligatorisk skolgång upp till åk 9) är det i §24 av grundskolelagen från 1997 formulerat att en skolvägledningstjänst ska skapas, som ska ”ge råd och vägledning till eleverna i samband med deras utbildnings- och karriärval”. Denna tjänst inrättades 1998 och ett antal lärare fick en kort vidareutbildning i form av en kurs på några veckor. Skolvägledarnas arbetsuppgifter beskrivs i följande kungörelse: <http://logir.fo/Kunngerd/69-fra-09-06-2010-um-skulavegleiding>. Dessvärre har bristen på medel begränsat utvecklingen av tjänsten.

Studievägledning på gymnasienivå introducerades på HF-kurserna i mitten av 1970-talet och har sedan dess spritts till andra gymnasiala utbildningar. I och med gymnasireformen från 2013, som omfattar samtliga utbildningar på gymnasial nivå, är vägledningen reglerad i lag och har en egen läroplan: www.namsaetlanir.net/node/176. Vägledningen omfattar undervisning i studieteknik i ämnet läskultur (lestrarmening) samt både individuell vägledning och vägledning i grupp och är reglerad i §10 i gymnasieutbildningslagen: http://logir.fo/Logtingslog/62-fra-15-05-2012-fra-gymnasialar-midnamsutbugving-ar#_edn1. Syftet är primärt att stödja eleverna under utbildningstiden och att motverka avhopp.

Man har även introducerat vägledning på Färöarnas universitet under de senaste åren, först på

”

Vid sidan av utbildningssystemet finns det i stort sett ingen formell utbildnings- och karriärvägledning.

det internationella kontoret, som också har övertagit den fria studentvägledningen från kommunen. År 2013 utökades vägledningen på universitetet med studievägledare på de olika institutionerna. Vägledningen fick en säkrare ställning på universitetet i och med att en masterutbildning i vägledning på halvfart inrättades i slutet av 2013. De första masterstudenterna kommer att vara klara med sin utbildning i juni 2017.

Vid sidan av utbildningssystemet finns det i stort sett ingen formell utbildnings- och karriärvägledning. Universitetets internationella kontor, som är bemannat med studievägledare som tidigare arbetat på gymnasienivå, ger en del vägledning till sökande som befinner sig utanför utbildningssystemet. Vägledarna i grund- och gymnasieskolan kontaktas också regelbundet av vägledningssökande utanför

utbildningssystemet och de försöker efter bästa förmåga att vägleda de sökande. På arbetsmarknadssidan finns ingen formell vägledning. Arbetslöshetskontoret (ALS) har dock några anställda som ska stödja och hjälpa arbetslösa vidare i livet. Dessa är inte utbildade vägledare och deras fokus ligger mer på arbetsmarknadens behov snarare än på den enskildes karriärutveckling. Detsamma kan sägas om några av de åtgärder som tagits av Socialförvaltningen där man påbörjat ett vägledningsliknande arbete som syftar till att få medborgarna i sysselsättning eller utbildning. Detta enligt en ny lag från 2012 som ska främja kopplingar till arbetsmarknaden:

<http://logir.fo/Logtingslog/63-fra-15-05-2012-um-arbeidsfremjandi-tiltok-sum-broytt-vid-logtingslog-nr-142-fra-20>

I samband med skapandet av ett center för distansstudier har man på det kommunala planet börjat erbjuda karriärvägledning till vuxna. Nyutbildade vägledare deltar delvis i processen. Ett exempel är Fjarnám www.iverksetan.fo/um-iverksetarahusid/fjarnam. Därtill kommer en förhållandevis ny vägledningfunktion i huvudstadskommunens kvällsskolesystem.

Samordning

Någon mer övergripande samordning av vägledning är ännu inte utvecklad, men det pågår ett omfattande icke-formellt samarbete runt vägledning mellan olika undervisningsnivåer och sektorer. Det finns dock ännu inga omfattande och målstyrda insatser som syftar till att samordna vägledningen på Färöarna.

De två vägledningsföreningarna – på grundskolenivå *Skúlavegleiðarafelagið* och på gymnasienivå *Lestrarvegleiðarafelagið* – har skapat ett slags ramverk för vägledning även om detta ännu inte är offentligt känt. Dessa nätverk har sedan 2015 en gemensam vägledarförening, *Vegleiðarafelag Føroya*, som har som mål att stärka samarbetet mellan vägledare på alla utbildningsnivåer och inom alla sektorer.

Det senaste steget i rätt riktning när det gäller samordning är en arbetsgrupp som skapats med representanter för Undervisningsministeriet (Mentamálaráðið), Socialministeriet (Almannamálaráðið) och Ministeriet för arbetsmarknadsfrågor (Samferðslumálaráðið)

www.smr.fo/kunning/tidindi/vaksnamannautbugving-i-foroyum.

Syftet är att kartlägga det utbud av tjänster som finns inom vuxenutbildningen och skapa en mer systematisk insats som även omfattar vägledning av vuxna. Detta arbete påbörjades efter att det i den nuvarande regeringens grundlag från september 2015 formulerats en plan för etablering av vuxenutbildning på Färöarna. Vägledning, validering, utbildning och vidareutbildning står nämnt som nödvändiga beståndsdelar i ett sådant system www.foroyalandsstyri.fo/landsstyrid/samgonguskjalid. I samma dokument finns också ett uttryckt önskemål om att stärka vägledningen i grundskolan samt om samarbete mellan olika utbildningsnivåer och sektorer.

/ GRÖNLAND /

Vägledningen i Grönland genomgick en större förändring i början av år 2000. Den blev mer formaliserad och en vägledarutbildning skapades. Utbildningen förlades till Grönlands handelshögskola som en självständig enhet under namnet Center för vägledning i Grönland (CVG). Utöver den grundläggande vägledarutbildningen erbjöd centret bland annat vägledning för landets vägledare, upprättade nätverk med mera. I slutet av 2013 gjordes en större revidering av kursplanen för utbildningen så att den nu innehåller mål och syfte. Utbildningen är inte nivåbestämd men till utseende och innehåll bygger den till stora delar på den danska doktorandutbildningen. 2014 antog Grönlands regering en lag om studie- och yrkesvägledning och i samband med detta lade man ned CVG och skapade Center för nationell vägledning, som idag lyder under Departementet för utbildning, kultur, forskning och kyrka.

Man har som mål i Grönland att kunna erbjuda en väg in till all slags utbildnings- och vägledningsverksamhet. Att alla medborgare – oavsett förutsättningar – genom en enda dörr ska kunna komma vidare i utbildning eller arbete och att ingen lämnar ett utbildningssystem utan att få vägledning i samband med övergången till nästa – eller till arbete.

När det gäller vägledning finns i Grönland följande system och möjligheter:

- Vägledarna i grundskolan, som primärt fokuserar på unga som ska välja en högre utbildning eller en yrkesinriktad utbildning.
- 4 orter med gymnasial utbildning som förutom studievägledning också ger vägledning inför val till vidare studier i utbildningssystemet. Studievägledning sker även på yrkesskolor och institutioner för högre utbildning.
- De 4 grönländska institutionerna i Danmark vägleder studerande i högre utbildning och elever som gör studieuppehåll.
- 17 regionala Majoriaq, arbets-, väglednings- och vidareutbildningscenter. Majoriaq ägnar sig huvudsakligen åt poängberättigade kurser, vägledning i samband med övergångar, karriärvägledning, e-learning, yrkesvägledning, studievägledning, vuxenutbildning och arbetsförmedling. Fokus ligger på vägledning av unga vuxna.

Den lagstiftning som idag styr vägledningen är definierad i den grönländska regeringens lag nr 4 av den 29 november 2013 om studie- och yrkesvägledning.

<http://lovgivning.gl/lov?rid={E1EA9C5E-B8A7-474B-849F-A3D0AAD166A3}>

Samordning av vägledning i Grönland

I den grönländska regeringens lag nr. 4 av den 29 november 2013 finns tydliga riktlinjer beträffande syfte och definitioner, ansvar och organisation på central och lokal nivå. Där anges ramar för organisation och genomförande, generella vägledningssuppgifter, vägledning av unga samt finansiering och tillsyn.

I kapitel 2 av lagen, §9-13, som gäller det lokala ansvaret och med särskild tyngd på §11, specificeras vad som rör samordning. Detta gäller för samtliga utbildningsinstitutioner och vägledningscenter.

§11. I syfte att samordna, stärka och målstyra vägledningen åligger det kommunfullmäktige att skapa och driva kommunala vägledningscenter.

Stycke 2. Kommunfullmäktige ska säkra att det kommunala vägledningscentret i genomförandet av det lagstadgade vägledningssuppdraget samarbetar med den kommunala arbetsförmedlingen, jfr. Landstingsförordningen om arbetsförmedling med mera.

Samordningen i Grönland stärktes ytterligare genom införandet av den grönländska regeringens lag nr 28 av den 9 december 2015 om center för arbete, vägledning och vidareutbildning. Denna lag medförde att de lokala vägledningscentren slogs samman med de lokala arbetsmarknadskontoren och på så sätt skapade ett en-dörr-in-system för medborgarna. I lagen beskrivs centrernas uppgifter, kommunfullmäktiges uppgifter, tillsyn, resultatansvar och medel för drift. *I lagens §2, 5:e stycket, står att centren skall samarbeta runt vägledning med*

grundskolans högsta klass. Därutöver preciseras i §5 3:e stycket att kommunfullmäktige skall tillse att det för varje center för arbete, vägledning och vidareutbildning skapas 1 samarbetsorgan med representanter för centret, det sociala området och grundskolan.

<http://lovgivning.gl/lov?rid=%7B340F7C65-1B1F-4849-841E-16C136A15751%7D>

Därutöver lägger Grönlands regering i utbildningsplan II från november 2015 bland annat vikt på:

Den yngre målgruppen: Att nå den yngre målgruppen, att genomföra tvärgående insatser såsom att minska riskerna för avhopp, att åstadkomma bättre och rikstäckande vägledning, att erbjuda utbildningsmöjligheter för funktionshindrade.

Ovannämnda lag betyder i praktiken att alla elever som lämnar grundskolan ska ha skapat en handlingsplan för sin framtida utbildning. Vägledarna i grundskolan har därmed ansvaret för att ge vägledning i samband med

övergång till vidare studier, vid studieuppehåll, utlandsvistelse etc. Handlingsplanerna registreras i en rikstäckande databas som alla Arbets-, väglednings- och vidareutbildningscenter samt övriga utbildningsinstitutioner har tillgång till.

Arbets-, väglednings- och vidareutbildningscentren har efter lagens införande ansvaret för att uppsökande, individuell, kollektiv samt yrkesinriktad vägledning genomförs. Övriga utbildningsinstitutioner ansvarar för studievägledning och vägledning i samband med övergången från utbildning till yrkesliv.

Nätverksmöten för vägledarna organiseras av Centret för nationell vägledning.

I lagens §2, 5:e stycket, står att centren skall samarbeta runt vägledning med grundskolans högsta klass.

/ ISLAND /

Island erbjuder studie- och yrkesvägledning (karriärvägledning) i grund- och gymnasieskolan och eleverna har rätt till vägledning efter behov. För den vuxna delen av befolkningen är vägledning tillgänglig på gymnasienivå, på universiteten och på 14 center för livslång vägledning (LLL-center) runt om i landet enligt överenskommelser med Fræðslumiðstöð atvinnulífsins (Education and Training Service Centre, ETSC). Arbetsmarknadsstyrelsen erbjuder karriärvägledning genom åtta offentliga arbetsförmedlingar runt om i landet. Kommunerna, till exempel Reykjavíks stad, erbjuder vägledning vid kommunala servicecenter och även genom privata konsulter.

Lag nr 27/2010 om vuxenutbildning www.althingi.is/lagas/nuna/2010027.html ger lågutbildade vuxna tillgång till vägledning och i grundskolelag nr 12/2008 www.althingi.is/lagas/nuna/2008092.html fastställs att alla elever samt åldersgruppen 16 och över har rätt till vägledning vid alla offentliga arbetsförmedlingar.

Merparten av de yrkesverksamma vägledarna har en masterexamen i studie- och yrkesvägledning i och med att Institutionen för samhällsvetenskap vid Islands universitet erbjuder ett mastersprogram för blivande vägledare. Yrkestiteln karriärvägledare inrättades genom lagen om studie- och yrkesvägledning nr 35/2009.

Samordning av karriärvägledning i Island

Island har inte utvecklat någon formell samordning av samarbete runt karriärvägledning, till exempel mellan utbildningssektorn och arbetsmarknadens tjänster för unga och vuxna. Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur, Ministeriet för välfärd samt Ministeriet för industri och utveckling har varken utformat eller gett ut några instruktioner om samordning eller samarbete.

ETSC-centren har en överenskommelse med Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur om karriärvägledning av personer som saknar fullständig gymnasieutbildning genom kontrakt med LLL-centren runt om i landet. Efter krisen 2009 etablerades ett formellt samarbete mellan Arbetsmarknadsstyrelsen, ETSC-centren och LLL-centren. Samarbetet skapades för att motverka konsekvenserna av en ökad arbetslöshet och gav arbetssökande som ingår i målgruppen för ETSC-centren möjlighet till vägledning genom LLL-centren. Centren samarbetar även med vägledare på grundskole- och gymnasienivå samt inom den högre utbildningen, i vissa fall även mellan olika nivåer.

På samma sätt behöver information om arbetsmarknaden föras vidare till karriärvägledarna.

Under de senaste åren har ett samarbete byggts upp mellan kommunernas socialtjänster, Arbetsmarknadsstyrelsen/de offentliga arbetsförmedlingarna och LLL-centren i syfte att vägleda och stärka vuxna. Samarbetet skiljer sig från region till region och det pågår en ständig debatt om behovet av ytterligare samarbete. ETSC-centren deltar just nu i ett Erasmus+ projekt, Nyckelåtgärd 3, i samarbete med ett antal andra länder. Projektet handlar om vägledning av vuxenstuderande (Guidance and Orientation for Adult Learners, GOAL) och ett av huvudsyftena är att stärka effektiviteten genom ett ökat samarbete mellan alla intressenter (www.projectgoal.eu). Ett antal insatser har genomförts nationellt, regionalt och lokalt men dessa har vanligtvis skett i projektform och har oftast varit reaktiva. Som exempel kan nämnas att Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur och Ministeriet för välfärd tillsammans initierade ett projekt rörande utbildningsinsatser för arbetslösa.

I maj 2014 utsåg Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur en arbetsgrupp som fick i uppgift att ta fram policys för karriärvägledning i Island. Gruppen bestod av representanter för Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur, Ministeriet för välfärd, Ministeriet för industri och utveckling samt Karriärvägledarnas förening. Arbetsgruppens roll var att tillsammans med nyckelaktörerna föreslå en vision, policys och åtgärder för vägledning och även ge rekommendationer gällande det statliga systemet för livslångt lärande.

I maj 2015 överlämnade arbetsgruppen en rapport till ministeriet med förslag till en grundpolicy för vägledning i Island. Denna är fortfarande under granskning.

(www.menntamalaraduneyti.is/frettir/forsidugreinar/nr/8397).

Rapporten identifierar behovet av samordning och samarbete och föreslår fem olika vägledningsområden: Livslång vägledning, karriärutveckling, tillgång till karriärvägledning, uppbyggnad och utveckling av tjänster samt verkkningsfullt samarbete mellan regering, utbildningsinstitutioner, Arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknaden.

Man understryker vikten av att livslång vägledning samordnas och utformas genom samarbete mellan ministerier, statliga institutioner, samhället och arbetsmarknaden samt förordar partnerskaps-samverkan med fokus på samarbete och informationsutbyte mellan utbildningssektorn och arbetsmarknaden. Yrkeskunskap inom vägledning behöver spridas inom utbildningssystemet och på arbetsmarknaden. På samma sätt behöver information om arbetsmarknaden föras vidare till karriärvägledarna. När det gäller samordning av karriärvägledningstjänster understryker man vikten av professionalitet i tjänsterna samt skapandet av en mötesplats eller ett center för vägledning som samordnar tjänsterna och följer upp kvaliteten i vägledningen.

/ NORGE /

INorge finns sedan 2004 en modell med fylkesvisa/länsvisa partnerskap för karriärvägledning. Sådana partnerskap består som minst av kommunerna inom fylket och NAV (Norges arbetsförmedling, försäkringskassa och socialkontor) men kan också ha andra deltagare som exempelvis arbetsmarknadens parter, universitet och högskolor med flera.

Partnerskapen erhåller årligen ett statligt grundbidrag från det norska utbildningsdepartementet. Förutsättningen för att få bidraget är att parterna har ett skriftligt samarbetsavtal om karriärvägledning. Den nationella enheten för karriärvägledning inom Kompetanse Norge har fått i uppdrag av departementet att förvalta bidraget. Enheten utvecklar och samordnar karriärvägledningen i Norge och målet är att öka tillgången till karriärvägledning för medborgarna, stärka kvaliteten på vägledningen och bidra till en likvärdig tillgång för unga och vuxna i alla faser av livet.

Partnerskapen har upprättat karriärcenter i 15 av 19 fylken och det finns konkreta planer på att etablera karriärcenter i ytterligare ett fylke under 2016. För närvarande saknar två fylken karriärcenter. Totalt finns 38 center i de 15 fylkena. Ett karriärcenter utgör partnerskapets utåtriktade tjänster och ska (enligt riktlinjerna för det statliga bidraget) bland annat erbjuda karriärvägledning till alla vuxna över 19 år samt bidra till att höja kvaliteten av vägledningen i skolor och på NAV-kontoren samt stärka det sektorsövergripande samarbetet.

Riktlinjer för bidraget finns här:

<https://www.kompetansenorge.no/contentassets/66f74f96bf674ba0af6c2c52a798748a/retningslinjer5mars2014-docx.pdf>

De årliga riktlinjerna från Arbets- och socialstyrelsen uppmuntrar till samarbete mellan fylkenas NAV-kontor och kommunerna, bland annat om karriärvägledningstjänster riktade till användarna samt kompetensutveckling för anställda i skolor och inom NAV. För samtliga norska fylken (19) finns avtal som reglerar samarbetet mellan Arbets- och socialförvaltningen och kommunerna när det gäller utbildning, validering och andra tjänster utanför karriärvägledningsområdet som rör arbetssökande med behov av hjälp från båda instanserna. Avsikten med samarbetsavtalen är att uppnå gemensamma mål med hjälp av parternas samlade resurser, med andra ord att genom "samverkan" skapa en grund för praktiskt samarbete mellan NAV-kontor, karriärcenter eller skolor om tjänster och åtgärder för enskilda användare. I fylkena koordineras samarbetet av kontaktpersoner och arbetsgrupper med yrkeskunniga från båda sektorerna.

Hur mycket fylkets NAV-kontor deltar i samarbetet runt själva karriärcentret varierar, till exempel med en 20-procentig tjänst/årsarbetsplatser per center eller genom att utgifter för drift och årsarbetsplatser delas lika mellan kommunerna och NAV. En relativt stor andel av karriärcentrens besökare använder sig av NAV:s tjänster, antingen som arbetssökande, sjuk-skrivna eller brukare av olika tjänster. NAV uttrycker i sina verksamhetsrapporter till Arbets- och socialstyrelsen att de ser stora fördelar i samarbetet, både hos brukarna och hos NAV:s vägledare. Karriärcentren och Kompetanse Norge genomför regelbundna användarenkäter som visar kundernas upplevda nytta och utbyte av karriärvägledning.

Exempel på beslut om partnerskap från Nord-Trøndelag fylke:

www.ntfk.no/bibliotek/saker/2011/FT/FT011056.htm

/ SVERIGE /

Det finns ingen formell samordning eller nationell strategi för vägledningen i Sverige. De instanser som erbjuder vägledning: grundskola, gymnasieskola, kommunernas vuxenutbildning, folkhögskola, högskola/universitet och arbetsförmedlingen, har varierande krav på vägledningstjänsterna. Studie- och yrkesvägledning inom skolväsendet, som Sveriges kommuner i huvudsak ansvarar för, regleras i skollagen (2010:800), läroplanerna och i vissa förordningar. Skolverket har också tagit fram allmänna råd för arbete med studie- och yrkesvägledning som tydliggör innebörden i bestämmelserna. Skollagen klargör att alla elever inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunernas vuxenutbildning, i utbildningen och inför studier ska ha tillgång till personal som har sådan kompetens att elevens behov av vägledning kan tillgodoses. I de allmänna råden betonas vikten av samverkan med Arbetsförmedlingen oavsett skolform. Läroplanen för gymnasiesärskolan tydliggör att skolan ska ge ett individuellt stöd vid såväl det arbetsplatsförlagda lärandet som vid övergången till arbetslivet eller sysselsättning. I det arbetet krävs en samverkan med Arbetsförmedlingen och i många fall med ytterligare aktörer. Arbetsförmedlingens ansvar för yrkesvägledning är mindre tydligt reglerat och definierat.

Arbetsmarknadsdepartementet tillsatte i juni 2016 en utredning som bland annat ska lämna förslag på "hur Arbetsförmedlingens vägledning bör stärkas och samspela med annan vägledning" (Det statliga åtagandet för en väl fungerande

arbetsmarknad och Arbetsförmedlingens uppdrag, dir. 2016:56). Utredningen ska slutredovisas senast den 31 januari 2019. Den del av utredningen som rör vägledningen ska delredovisas senast den 31 oktober 2017.

Det finns många exempel på samordning på olika nivåer och mellan olika instanser. Skolverket och Arbetsförmedlingen samverkar bland annat kring studie- och yrkesinformation genom webbplatserna www.utbildningsinfo.se och www.gymnasieinfo.se. Regeringen ger också i uppdrag till olika myndigheter att genomföra insatser i samverkan. Ett exempel på det är att Skolverket genomför kompetensutveckling för lärare, studie- och yrkesvägledare och rektorer inom studie- och yrkesvägledning, där Arbetsförmedlingen medverkar i både planering och kompetensutvecklingsinsatser.

Sveriges kommuner har som huvudman ansvar för att vägledningen finns tillgänglig för kommunens invånare. Lokala och regionala initiativ till samverkan sker ofta utifrån uppfattade behov och kan till exempel handla om att olika verksamheter är lokaliserade i samma byggnad.

Samverkan med högskolor/universitet, yrkeshögskolor, folkhögskolor och Arbetsförmedlingen kan handla om att i samverkan anordna och medverka på mässor eller genom bemanning av lokala vägledningscenter. Den samverkan som sker är i olika grad formaliserad. Ett exempel på samverkan är ett projekt för gemensam vägledning för nyanlända, där Malmö högskola och Arbetsförmedlingen genomför ett gemensamt vägledningsprojekt som riktar sig till både akademiker och personer med avslutad gymnasieutbildning.

/ ÅLAND /

På Åland ges vägledning i dagsläget som studie- och yrkesvägledning i grundskolan, studiehandledning i gymnasieskolorna, folkhögskola och högskola, vägledning för yrkesval och kompetensutveckling inom arbetsmarknads-servicen samt under senare tid även en vägledningsfunktion för inflyttade till Åland.

I grundskolans läroplan finns fastställt att elev-handledning ska ges kontinuerligt under elevernas hela skoltid i samband med den vanliga undervisningen och i enskilda samtal mellan elever och lärare. Elevhandledningen ska innehålla studie- och yrkesvägledning i syfte att fördjupa elevernas kännedom om olika utbildningsmöjligheter och yrkesbranscher.

Studerande som är inskrivna i allmänbildande gymnasieutbildning (Ålands lyceum), grundläggande yrkesutbildning (Ålands yrkesgymnasium) och annan utbildning (Ålands folkhögskola) samt i högskoleutbildningen (Högskolan på Åland) har enligt den åländska lagstiftningen rätt till studiehandledning. Det finns också studie- och yrkesvägledning för inskrivna vuxenstuderande, i vilket ingår ansvar för validering och erkännande av kunskaper. Till studiehandledningen hör att bistå studerande vid val av studievägar och att underlätta övergången mellan utbildningar och utbildningsnivåer. Studiehandledarna ska bland annat bistå de studerande vid utformandet av den personliga studieplanen och handleda studerande

under studietiden, såväl personlig handledning som handledning i grupp, ge vägledning inför vidare studier och ge information om olika karriär- och studievägar och behörigheter.

Vuxna kan ges grundläggande yrkesutbildning, yrkesinriktad kompletteringsutbildning och vidareutbildning i form av fristående examen enligt rikslagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (FFS 631/1998). På Åland kan även vuxna avlägga examen inom turism, kosthållning och ekonomi, med examensbenämningarna sommelier, barmästare, restaurangkonditor och bagare. Förutom studerande kan myndigheten Ålands gymnasium anta så kallade validander. En validand är en person som utan att vara studerande är antagen och inskriven för validering vid en gymnasieskola för att få sitt kunnande erkänt och bedömt. Sökande som antas som validander måste ha någon form av åtgärdsplan från till exempel Arbetskraftsmyndigheten eller en integrationsplan. Skolan ska erbjuda studiehandledning och studievägledning för de som är vuxenstuderande som deltar i grundläggande yrkesutbildning, yrkesinriktad kompletteringsutbildning eller i vidareutbildning samt för de som är inskrivna som validander.

Vägledning för yrkesval och kompetensutveckling är en del av den arbetsmarknadsservice som Ålands arbetsmarknads- och studier- servicemyndighet www.ams.ax erbjuder personer

som är inskrivna som arbetssökande vid myndigheten. Vägledningen vid Ams ska främja en välfungerande arbetsmarknad och syftar till att stärka enskilda personers möjligheter att få eller att behålla ett arbete. Ams ska hjälpa inskrivna klienter med att lösa frågor som gäller yrkesval och kompetensutveckling samt möjligheten att få jobb. Ams ska också erbjuda information i frågor om utbildning, om vad olika arbetsuppgifter och yrken innebär samt om arbetsmarknaden. För inflyttade till Åland erbjuds även en kompletterande vägledning i form av informationskontoret Kompassen i anslutning till Medborgarinstitutet.

För att få vägledning på Åland idag ska man vara inskriven antingen som studerande i en utbildning eller inskriven som arbetssökande på Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet. Det betyder att personer utanför skolan, personer som är i arbete, personer som planerar att byta yrke och personer som söker en studieplats inte har tillgång till vägledning.

Samordning

Det finns ingen formaliserad samordning mellan vägledningsaktörer på Åland. Men ett samarbete inleddes 2014 mellan utbildningen och arbetskraftsmyndigheten i form av ett avtal om köp av vägledningstjänster. Samarbetet innebär att arbetskraftsmyndigheten köper tjänster av utbildningsanordnaren för sina kunder som har behov av att få studievägledning.

Ålands landskapsregering och lagting fastställde 2015 ett utbildningspolitiskt program för Åland, Kompetens 2025. I programmet framgår bland annat behovet av att rådgivnings-, handlednings- och vägledningstjänster utvecklas både för individer inom utbildning på alla nivåer och för individer utanför utbildningssystemet. En utvecklad vägledning förväntas bland annat minska

”

Ålands landskapsregering och lagting fastställde 2015 ett utbildningspolitiskt program för Åland, Kompetens 2025.

avbrott och förbättra genomströmningen samt öka flexibiliteten i utbildningen. Det framgår också att tillgången till vägledning, rådgivning och information om studiemöjligheter bör utvecklas för vuxenutbildningen.

För att utveckla vägledningen på Åland ska ett projekt genomföras under åren 2017-2018 med hjälp av medel från europeiska socialfonden. Projektet som heter Vägledning på Åland ska bidra till att utbudet av vägledning och karriärservice säkerställs och finns tillgängligt för alla invånare på Åland oavsett ålder och tidigare kunskaper genom att:

- Personliga informations-, rådgivnings- och vägledningstjänster utvecklas och finns tillgängligt för alla individer på alla nivåer inom och utanför utbildnings- och sysselsättningssystemet.
- Nya informations-, rådgivnings- och vägledningsverktyg och -metoder utvecklas för att bredda tillgången på tjänsterna och nå nya målgrupper
- Utveckla en effektiv samordning av vägledning mellan alla aktörer inom utbildning och arbetsliv, som handhar vägledningsfrågor på Åland.

www.nvl.org